

Ebelik Bölümü Öğrencilerinin “Ebe” ve “Ebelik Mesleği” Kavramlarına Yönelik Metaforları

Metaphors of Midwifery Students about the Concepts of “Midwife” And “Midwifery Profession”

Yeşim YEŞİL¹ , Hıdır APAK²

¹Mardin Artuklu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, Mardin, TÜRKİYE

²Mardin Artuklu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Mardin, TÜRKİYE

Öz

Amaç: Ebelik, hayatın en kritik anlarında bilim, sanat ve etik değerleri bütünleştiren bir meslektir. Ebe ve ebelik mesleği kavramının geleceğin sağlık profesyonelleri tarafından nasıl anlaşıldığı önemlidir. Bu bağlamda, araştırmanın amacı ebelik bölümü öğrencilerinin “ebe” ve “ebelik mesleği” kavramına ilişkin sahip oldukları algıları ve anlam dünyasında nerede durduğunun metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmaktır.

Materyal ve metod: Araştırma nitel araştırma yöntemi ve olgu bilim deseninde yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 öğretim yılının bahar döneminde öğrenim gören Mardin Artuklu Üniversitesi Ebelik bölümü öğrencileri oluşturmuştur. *Araştırmanın verileri her öğrencinin, “Ebe, Ebelik mesleği/... gibidir/ben-zemektedir. Çünkü...” cümlesini tamamlamasıyla elde edilmiştir.* Araştırmaya 89 gönüllü öğrenci katılmıştır. Veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir.

Bulgular: Araştırmanın sonuçlarına göre öğrenciler ebe kavramına yönelik 39, ebe mesleğine yönelik 53 farklı metafor üretmişlerdir. Ebe metaforları “kutsal”, “ailenin bir üyesi”, “rehber”, “güçlü”, “yardımcı”, “çok yönlü” şeklinde altı kavramsal tema altında toplanmıştır. Ebelik mesleği ise “yol gösteren”, “spiritüel”, “ihtiyaç duyulan”, “kadim”, “çok yönlü” yönetici ve koruyucu ve “gelecek vadeden” şeklinde yedi tema altında açıklanmıştır.

Sonuç: Ebelik mesleği anne ve bebek sağlığını geliştirmede temel bir disiplin olduğu için öğrencilerin ebe ve ebelik mesleği algıları oldukça önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Metafor, Ebe, Ebelik, Ebelik öğrencileri

Abstract

Background: Midwifery is a profession that integrates scientific, artistic, and ethical values at the most critical moments of a life. It is of importance how the concepts of “midwife” and “midwifery” are perceived by future health professionals. In this context, the study aims to uncover through metaphors the midwifery students’ perceptions of the concepts “midwife” and “midwifery” and the standing of these concepts in their semantic world.

Materials and Methods: The study was carried out in the pattern of qualitative research and phenomenology. Study group consisted of the students at the Department of Midwifery, Mardin Artuklu University in the spring term of the academic year 2021-2022. The data was obtained through each student completing the sentence “Midwife/midwifery is like/looks like ... Because ...”. 89 students volunteered to participate in the study. The data was analysed through content analysis.

Results: According to the study results, students generated 39 different metaphors for midwife and 53 for midwifery. Metaphors for midwife are grouped under six conceptual themes, namely “blessed”, “a member of the family”, “guide”, “strong”, “helpful”, and “versatile”. Metaphors for midwifery are explained under seven themes, namely “guiding”, “spiritual”, “needed”, “ancient”, “versatile”, manager and protector” and “promising”.

Conclusions: Since midwifery is a fundamental discipline in improving maternal and infant health, students’ perceptions of midwife and midwifery are crucial.

Key Words: Metaphor, midwife, midwifery, midwifery students

Sorumlu Yazar/Corresponding Author

Dr. Yeşim YEŞİL

Mardin Artuklu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü
Artuklu Yerleşkesi,
Diyarbakır Yolu Artuklu / Mardin,
47000

E-mail: yesim.yesil89@gmail.com

Geliş tarihi / Received: 18.02.2023

Kabul tarihi / Accepted: 27.03.2023

DOI: 10.35440/hutfd.1252800

Giriş

Sosyal gelişmenin ve eşitsizliğin hassas göstergesi anne ölümleridir ve bu durum sağlık sisteminin işleyişini yansıtan kilit bir göstergedir (1). Anne ölümleri, haklı olarak, gelişmiş ve gelişmekte olan dünya arasındaki eşitsizliklerin en keskin örneği olarak tanımlanmıştır (2,3). Anne ve yenidoğan sağlığının iyileştirilmesi Binyıl Kalkınma Hedeflerinin tamamlanmamış gündemlerinden biridir. Bu nedenle, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 2020 raporunda özellikle anne ve yenidoğan sağlığının gelişimine vurgu yapmıştır (4). Ebelik mesleği anne ve bebeğin sağlığını geliştirmek için en iyi bakımı sağlama şansına sahip meslek grupları arasındadır (5). Lancet Ebelik Serisi, ebelik bakımı olarak sağlanan müdahalelerin, müdahale kapsamı düzeyine bağlı olarak, düşük ve orta gelirli ülkelerde anne ve yenidoğan ölümlerini ve ölü doğumları %30-80 oranında azaltabileceğini göstermiştir (6).

Ebelik, hayatın en kritik anlarında bilim, sanat ve etik değerleri bütünleştiren bir meslektir (7,8). Ebelik mesleği ve ebe nin rolü ile ilgili yazılı kayıtlar MÖ 1446'ya kadar uzanmaktadır (9). Dünyanın ilk bütüncül mesleği olan ebelik, doğurganlık çağı boyunca kadınlara destekleyici bakım sağlamıştır (10,11,12). Meslekte zaman içinde meydana gelen değişikliklere rağmen, ebeliğin değişmeyen özelliklerinden biri de “kadınla birlikte olma” kavramıdır (13,14,15).

Uluslararası Ebeler Konfederasyonu (International Confederation of Midwives - ICM)'na göre ise “Ebelik mesleği ebele rin mesleğidir ve sadece ebeler ebelik yapar. Ebelik diğer sağlık meslekleri içerisinde benzersiz bir bilgi, beceri ve profesyonel tutumlar bütünlüğüne sahip, kendi otonomisi içerisinde etik ve hesap verilebilirlik düzeyinde uygulanan bir meslektir. Ebelik, doğa bilimleri ve sosyoloji gibi disiplinlerden temel alan, ortak alanlar içeren ve sağlık meslekleri ile multidisipliner çalışmayı gerektiren özerk bir meslektir” (16). Ebelik tanımı göz önüne alındığında ebelik eğitiminin önemi de ortaya konulabilir. Bir mesleğin temel unsurlarını tanımlayan meslek teorisine göre, ebelik mesleğinin bilimsel bir bilgi birikimine, yetiştirilmiş becerilere ve etik kodlara dayandırılmasının sağlanması büyük önem taşımaktadır. Uygulamalı bir disiplin olan ebelik alanında uygulama yapmak lisans eğitimi gerektirir. Ebelik lisans öğrencilerinin, mesleği tanıma açısından lisans eğitim sürecinde aldıkları dersler ve eğitim önemlidir. Bu eğitim bağlamında öğrencilerin mesleğe ve meslek elemanlarına yönelik tutumları da gelişmektedir. Çalışmada öğrencilerin ebe ve ebelik mesleği kavramlarına karşı tutum, algı ve görüşleri metaforlar yoluyla elde edilmiştir.

Akademik literatürde ebelik bölümü öğrencileri ile ilgili birkaç metafor çalışması vardır. Bu çalışmalarda öğrencilerin; doğum eylemine (17), anatomi dersine (18) ve ebelik ve diğer üniversite öğrencilerinin ebe kavramına (19) yönelik metaforları değerlendirilmiştir. Bu araştırma ise farklı olarak ebelik öğrencilerinin ebe ve ebelik mesleği kavramlarına yönelik tutumları üzerine derinlemesine bir şekilde yoğunlaşmıştır. Metafor kısaca “anlam transferi” şeklinde tanımlanabilir (20). Ayrıca dilsel bir araç olan metaforlar olay, nesne ve olguları anlama ve açıklamada kullanılırlar. Böylelikle insanla

rın dünyaya ve kendilerine dönük algılarını anlamak için yardımcı olmaktadır (21). Metaforların birçok işlevi vardır. Bilginin ilerleme sürecine katkıda bulunma (22), bireylerde düşünme derinliği oluşturma (23), adlandırma, soyut kavramlar oluşturma, yönlendirme, yeni bilginin üretimi, psikolojik tesir, paradigmanın çeşitlendirilmesi, iletişimsel ve eğitsel etki bırakma (24) gibi işlevleri en önemlileri olarak sıralanabilir. Literatürde ebelik bölümü öğrencilerinin hem ebe hem de ebelik mesleğine yönelik algılarının metaforlarla ortaya konulduğu bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu araştırma ile literatüre katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin ebe ve ebelik mesleği metaforları ile hem mesleklerine hem de çalışacakları meslek elemanına ilişkin algılarını koymasından bu araştırma önemlidir. Ayrıca çalışma ebelik eğitimi açısından da katkı sağlayacaktır.

Bu bağlamda, aşağıda belirtilen sorular cevaplandırılmaya çalışılmıştır:

1. Ebelik bölümü öğrencileri “ebe” kavramına ilişkin sahip oldukları algılarını hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?
2. Ebelik bölümü öğrencileri “ebelik mesleği” kavramına ilişkin sahip oldukları algılarını hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?
3. Ebe ve ebelik mesleğine ilişkin olarak öğrenciler tarafından ileri sürülen metaforlar, ortak özellikleri bakımından, hangi temalar altında toplanmaktadır?

Materyal ve Metod

Araştırmanın Türü: Bu araştırma, nitel araştırma yöntemine göre tasarlanmış, olgu bilim deseninde yürütülmüştür. Bu desen ile olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar, durumlar araştırılabilir (25).

Araştırmanın Yapıldığı Yer: Araştırma Mardin Artuklu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesinde 01.05.2022-30.05.2022 tarih aralığında yürütülmüştür.

Araştırmanın Çalışma Grubu: Çalışma grubunu 2021-2022 öğretim yılının bahar döneminde öğrenim gören Mardin Artuklu Üniversitesi Ebelik bölümü öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmaya 89 gönüllü öğrenci katılmıştır. Katılımcıların tanıtıcı bilgileri Tablo 1’dedir.

Çalışmaya katılan öğrencilerinin 58’i (%65,2) ebelik bölümüne isteyerek geldiğini, 66’sı (% 74,2) ise bölümden memnun olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin sınıf düzeylerinin dağılımı birbirine yakındır. Katılımcıların yaşları 18 ile 26 arasında değişmektedir (M=21,01; SD=1,51).

Veri Toplama Araçları: Araştırmanın veri toplama aracı araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış sorunun kullanıldığı metafor formu ve kişisel bilgi formudur. Kişisel bilgi formu katılımcıların yaş, sınıf düzeyleri, bölüme isteyerek gelme durumları ve bölüme ait düşüncelerine ilişkin bilgilerin alınması amacıyla yer alan formdur. Metafor for-

munda cümle tamamlama kullanılmıştır. Bu form bağlamında şu cümleler kullanılmıştır:

“Benim için ebe gibidir / benzemektedir. Çünkü.....”

“Benim için ebelik mesleği.....gibidir/benzemektedir. Çünkü.....”

Tablo 1. Katılımcıların tanıtıcı bilgileri

Tanıtıcı Bilgileri	n	%
Bölüme İsteyerek Gelme Durumu		
Evet	58	65.2
Hayır	31	34.8
Sınıf		
1. Sınıf	16	18
2. Sınıf	26	29.2
3. Sınıf	21	23.6
4. Sınıf	26	29.2
Bölüme ait Düşünce		
Memnun	66	74.2
Memnun değil	4	4.5
Kısmen memnun	12	13.5
Kararsız	7	7.8
Toplam	89	100

Verilerin Analizi: Bu araştırmada nitel araştırmaya özgü metafor analizi kullanılmıştır. Bu yöntemle bireylerin algılarının fenomenolojik olarak ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2013). Katılımcıların ürettikleri metaforlar Excel programında kodlanmıştır. Daha sonra metaforların frekansları ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Üretilen metaforlar, içerik analizi tekniği ile incelenmiştir. Analizler, araştırmacılar tarafından akademik literatür perspektifinde yapılmıştır. Çalışmanın geçerliliği ve güvenilirliği için uzman görüşü ve doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Uzman görüşü için 2 ebelik bölümü akademisyenine başvurulmuştur. Kod ve temalar uzman görüşünden sonra karşılaştırılmış ve temalara karar verilmiştir. Katılımcılardan doğrudan alıntılar da yapılmış ve katılımcılar Ö10, Ö37 şeklinde kodlanmıştır. Araştırma için gerekli etik kurul izni alınmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, öğrencilerin ebe ve ebelik mesleği kavramları üzerine oluşturdukları metaforlar iki bölüm şeklinde sunulup yorumlanmıştır.

Ebe Kavramına İlişkin Metaforlar

89 öğrenci tarafından ebe kavramına ilişkin geliştirilen 39 değişik kavram üretilmiştir. Üretilen ebe metaforları Tablo 2’de gösterilmiştir. Tablo 2’de üretilen metaforların ifade sıklığının 1 ile 14 arasında değiştiği ve en çok üretilen dört metaforun Melek (14), Anne (13), Güneş (8) ve Anne yarısı (4) olduğu tespit edilmiştir. Bu metaforlar dışında Işık (3), Süper kahraman (3), Yıldız (3), Kraliçe (3), Gökkuşuğu (2), Sabır taşı (2), Ailenin bir üyesi (2), İkinci anne (2), Tanrıça (2), Koruyucu (2), Can yoldaşı (2) ve Tılsımlı el (2) metaforları birden fazla kişi tarafından üretilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin ebe kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar

Metafor	f	Metafor	f	Metafor	f
Melek	14	Koruyucu	2	Kutsal varlık	1
Anne	13	Can yoldaşı	2	Doğa ana	1
Güneş	8	Tılsımlı el	2	Nefes	1
Anne yarısı	4	Sihirbaz	1	Yardımcı	1
Işık	3	Cansuyu	1	Şefkatli el	1
Süper kahraman	3	Pusula	1	Rehber	1
Yıldız	3	Anne yardımcısı	1	Tarih	1
Kraliçe	2	Su	1	Karınca	1
Gökkuşuğu	2	Dost	1	Dağ	1
Sabır taşı	2	Kız kardeş	1	Bitki	1
Ailenin bir üyesi	2	Danışma	1	Evren	1
İkinci anne	2	Sihirli el	1	Tanrıçanın kolu	1
Tanrıça	2	Güçlü kadın	1	Yol gösterici	1

Ebelik bölümü öğrencilerinin ebe kavramına ilişkin metaforları çok kapsamlıdır. Bu nedenle metaforlar için altı ayrı tema oluşturulmuştur. Tablo 3’te ebe kavramına ilişkin metaforlar tematik olarak gösterilmiştir. Ebe kavramına ilişkin metaforların ortak özellikleri dikkate alınarak “kutsal”, “ailenin bir üyesi”, “rehber”, “güçlü”, “yardımcı” ve “çok yönlü” şeklinde altı farklı tema altında toplandığı görülmektedir. Ebelik bölümü öğrencilerinin ebe kavramına yönelik ürettikleri benzetmelerin en fazla yoğunlaştığı alan “kutsal” temasıdır. Katılımcıların %29,2’si ebe kavramına ilişkin daha çok üstüne titrenilen, tanrısal olan ve mukaddes vurgusunu ön plana çıkaran metaforlar kullanmıştır. Ebeyi kutsal olarak gören ebe adaylarının aşağıda bu kullanımlardan bazıları verilmiştir:

Ö37: “Benim için ebe melek gibidir. Çünkü dünyaya gelen ilk varlığı görür.”

Ö56: “Benim için ebe Tanrıça gibidir. Çünkü dünyaya gelecek olan canlının doğumuna yardım ediyor ve yönetiyor.”

Ö51: “Benim için ebe tılsımlı el gibidir. Çünkü her dokunduğu zaman yeni bir hayat canlanır.”

Ebe adaylarının benzetmelerinin en fazla yoğunlaştığı ikinci tema “ailenin bir üyesi” (%25,8) temasıdır. Katılımcılar burada ebeyi ailenin bir parçası olarak görmektedirler. Tarihsel olarak ebelerin ailenin bir üyesi görülmesi durumu ebelik bölümü öğrencilerinde de görülmektedir. Bu bağlamda kullanımlardan bazıları şu şekildedir:

Ö40: “Benim için ebe anne gibidir. Çünkü doğum anındaki duygularımı anlayan ve şefkat gösterir.”

Ö40: “Benim için ebe ikinci anne gibidir. Çünkü bebek bakımını annemle birlikte belli bir süre yapmaktadır.”

Ö51: “Benim için ebe ailenin bir üyesi gibidir. Çünkü en acı çektiğim ve mutlu günümde yanımdadır.”

Ebe adaylarının bir kısmının ise ebe kavramını tanımlarken aydınlatıcı ve yol gösteren “rehber” metaforları kullandıkları tespit edilmiştir. Rehber teması altında öne çıkan benzetme ise güneştir. Öğrenciler ebeyi aydınlatan ve ışık saçan olarak görmektedir. Örneğin Ö66 kodlu katılımcı bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Benim için ebe güneş gibidir. Çünkü anne ve bebeğin hayatını aydınlatır.” Ayrıca katılımcılar ışık, yıldız,

yol gösterici, pusula, danışma ve rehber benzetmelerini de kullanmışlardır. Bu metaforların gerekçelerindeki ortak nokta ebeğin yol gösterici olması, doğum öncesi ve sonrasında bilgilendirici rol üstlenmesidir. Örneğin Ö7 kodlu katı-

lımcı “Benim için ebe yıldız gibidir. Çünkü anne ve bebeği aydınlatır.” şeklinde ifade ederken Ö53 ise “Benim için ebe yol gösterici gibidir. Çünkü hayata geldiği ilk andan itibaren bebeğin yaşamına yön verir” şeklinde ebeyi tanımlamıştır.

Tablo 3. Öğrencilerin ebe kavramına yönelik sahip oldukları metafor temaları

Temalar	Metaforlar	Metafor Frekansı (f)	Metafor Sayısı (n)	Yüzde (%)
Kutsal	Melek (14), Tanrıça (2), Tılsımlı el (2), Sihirbaz (1), Sihirli el (1), Kutsal varlık (1), Doğa ana (1), Şefkatli el (1), Tanrıçanın kolu (1), Cansuyu (1), Tarih (1)	26	11	29.2
Ailenin bir üyesi	Anne (13), Anne yarısı (4), Ailenin bir üyesi (2), İkinci anne (2), Kız kardeş (1), Anne yardımcı (1)	23	6	25.8
Rehber	Güneş (8), Işık (3), Yıldız (3), Yol gösterici (1), Pusula (1), Danışma (1), Rehber (1)	18	7	20.3
Güçlü	Süper kahraman (3), Kraliçe (2), Koruyucu (2), Dağ (1), Güçlü kadın (1), Karınca (1),	10	6	11.2
Yardımcı	Yoldaş (2), Su (1), Dost (1), Nefes (1), Yardımcı (1), Bitki (1)	7	6	7.9
Çok yönlü	Gökkuşuğu (2), Sabır taşı (2), Evren (1)	5	3	5.6
TOPLAM		89	39	100

Öğrencilerin kullanmış oldukları metaforların en az yoğunlaştığı temalar “güçlü” (%11,2), “yardımcı” (%7,9) ve “çok yönlü” (%5,6) temalarıdır. Ebeyi güçlü olarak gören öğrenciler ebeyi süper kahraman, kraliçe, koruyucu, dağ, güçlü kadın ve karınca metaforları üzerinden açıklamışlardır. Bu bağlamda kullanımlardan bazıları şu şekildedir:

Ö44: “Benim için ebe süper kahraman gibidir. Çünkü dünyaya bir mucize getirecek insanlara umut verir.”

Ö64: “Benim için ebe kraliçe gibidir. Çünkü çok zor ve kutsal bir görev.”

Ö57: “Benim için ebe koruyucu gibidir. Çünkü bebeği korumak için elinden gelen her şeyi yapmakla yükümlüdür.”

Ebeyi yardımcı olarak gören katılımcılar can yoldaşı, su, dost, nefes, yardımcı ve bitkiye benzettikleri tespit edilmiştir. Burada katılımcılar daha çok ebeğin anne ve bebeğe yardım konusunu gündeme almışlardır. Nitekim Ö43 bu durumu “Benim için ebe yoldaş gibidir. Çünkü kadın olarak hayatı boyunca yaşadığı sağlık ve mental açıdan fikir danışabileceği ve durumlarına karşı öngöründe bulunabilecek yol arkadaşıdır” şeklinde ifade ederken Ö15 ise “Benim için ebe su gibidir. Çünkü yaşam olanağını artırır” şeklinde düşüncelerini dile getirmiştir. Ebe adaylarının “ebe” kavramına yönelik metaforlarına ilişkin kelime bulutu Resim 1’de gösterilmiştir.

Ebelik Mesleği Kavramına İlişkin Metaforlar

89 öğrenci tarafından ebelik mesleğine ilişkin geliştirilen 53 farklı metafor kullanılmıştır. Üretilen ebelik mesleği metaforları Tablo 4’te gösterilmiştir. Tablo 4’te üretilen metaforların ifade edilme sıklığı 1 ile 6 arasında değişmekte ve en çok üretilen beş metaforun Öğretmenlik (6), Güneş (6), Annelik (6), Ağaç (5) ve Melek (4) olduğu tespit edilmiştir. Bu metaforlar dışında Mum (3), Su (3), Meşale (3), Kurtarıcı (3),

Ay (2), Okyanus (2), Yönetici (2), İlyardım (2), ışık (2) ve Duvar (2) metaforları birden fazla kişi tarafından üretilmiştir.

Resim 1. Ebe adaylarının “ebe” kavramına yönelik metaforlarına ilişkin kelime bulutu

Ebelik bölümü öğrencilerinin ebelik mesleğine ilişkin metaforları çok kapsamlıdır. Bu nedenle metaforlar için yedi ayrı tema oluşturulmuştur. Tablo 5’te ebelik mesleğine ilişkin metaforlar tematik olarak gösterilmiştir.

Ebelik mesleğine ilişkin metaforlar “yol gösteren”, “spirüel”, “ihtiyaç duyulan”, “kadim”, “çok yönlü”, “yönetici ve koruyucu” ve “gelecek vadeden” şeklinde yedi kavramsal tema altında toplanmıştır. Ebe adaylarının en fazla yoğunlaştığı tema “yol gösteren” temasıdır. Öğrencilerin %28,1’i ebelik mesleğinin hastalara yol gösteren, eğiten ve aydınlatan yönünü ön plana çıkarmışlardır. Aşağıda ebelik mesleğini yol gösteren ve aydınlatan şekilde gören kullanımlardan bazıları verilmiştir.

Ö71: “Benim için ebelik mesleği öğretmenlik gibidir. Çünkü annelere yeni doğan hakkında bilgi verir.”

Ö16: “Benim için ebelik mesleği güneş gibidir. Çünkü hem ısıtır hem aydınlatır hem de iyileştirir.”

Ö27: “Benim için ebelik mesleği mum gibidir. Çünkü ona ihtiyaç duyduğum anda etrafına ışık saçar.”

Ebe adaylarının ebelik mesleğini tanımlarken kullandıkları benzetmelerin yoğunlaştığı ikinci tema ‘spiritüel’ (%19.1) temasıdır. Öğrenciler burada ebelik mesleğinin manevi ve kutsal yönü ön plana çıkarılmaktadır. Ebe adayları mesleğin spiritüel yönünü annelik, melek, ilk dokunuş, mucize, yağmur, çiftçilik, doğa ana, rahmet ve cami gibi metaforlar üzerinden açıklamışlardır. Aşağıda ebelik mesleğinin spiritüel

yönünü ön plana çıkararak kullanımlardan bazıları verilmiştir.

Ö5: “Benim için ebelik mesleği melek gibidir. Çünkü kutsal bir meslek.”

Ö9: “Benim için ebelik mesleği annelik gibidir. Çünkü şefkat, merhamet ve vicdan gerektirir.”

Ö73: “Benim için ebelik mesleği mucize gibidir. Çünkü bir doktor hayat kurtarıırken bir ebe yeni bir insanın başlangıcıdır.”

Tablo 4. Öğrencilerin ebelik mesleğine ilişkin ürettikleri metaforlar

Metafor	f	Metafor	f	Metafor	f
Öğretmenlik	6	Cerrahlık	1	Kitap	1
Güneş	6	Ufuk	1	Uzun yol	1
Annelik	6	Kelebek	1	Doğa	1
Ağaç	5	Mucize	1	Sanat	1
Melek	4	Baston	1	Danışman	1
Mum	3	Korkuluk	1	Ebeveyn	1
Su	3	Yağmur	1	Anne desteği	1
Meşale	3	Anne yardımcısı	1	Sınav	1
Kurtarıcı	3	Güvenlik	1	Altın bilezik	1
Ay	2	Çiftçilik	1	Rahmet	1
Okyanus	2	Papatya	1	Nar	1
Yönetici	2	Pusula	1	Matruşka	1
İlkyardım	2	İnşaat temeli	1	Bahçıvan	1
Işık	2	Doğa ana	1	Sonsuzluk	1
Duvar	2	Dört kollu çizgi film karakteri	1	Hemşirelik	1
Banka	1	Makine	1	Albüm	1
Aslan	1	Toprak	1	Cami	1
İlk dokunuş	1	Direk	1		

Tablo 5’e göz atıldığında öğrencilerin bir kısmının ebelik mesleğini tanımlarken “ihtiyaç duyulan” (%15,7) benzetmeleri kullandıkları görülmektedir. Burada öne çıkan en temel metaforlar “ilk yardım” ve “duvar” benzetmesidir. Öğrenciler burada ebelik mesleğini olmazsa olmaz meslekler arasında görüp insanların temel ihtiyaç duyduğu bir alan olarak görmektedirler. Ayrıca hastaları destekleyen ve onların yanında olan bir meslek olanak da görmektedirler. Örneğin Ö31 bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: “Benim için ebelik mesleği ilkyardım gibidir. Çünkü her an ihtiyaç duyulan bir alandan ibarettir”. Ayrıca ebe adayları baston, anne yardımcısı, dört kollu çizgi film karakteri, makine, toprak, direk, doğa, ebeveyn, anne desteği ve bahçıvan metaforlarını da kullanmışlardır. Örneğin Ö2, “Benim için ebelik mesleği baston gibidir. Çünkü anneye ihtiyacı duyduğu her anda destek verebilir” şeklinde ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan bazı öğrenciler ise ebelik mesleğinin “kadim” (%13,5) olma yönüne işaret etmişlerdir. Burada öğrenciler ebelik mesleğinin eski ve ezeli oluşuna işarette bulunmaktadır. Bu tema altında en fazla “ağaç” metaforunu kullanmışlardır. Ö82 kodlu öğrenci de bu durum “Benim için ebelik mesleği ağaç gibidir. Çünkü yıllarca devam eden kutsal ve çok güçlü. Gölgesinde birçok canlı barınabilir ve fayda sağlar” şeklinde ifade bulmuştur. Ebe adayları kadim teması altında su, kelebek, inşaat temeli, sonsuzluk ve papatya benzetmelerini kullanmışlardır. Aşağıda bu kullanımlardan bazıları verilmiştir.

Ö55: “Benim için ebelik mesleği su gibidir. Çünkü insanların yaşamak için nasıl suya ihtiyaç duyuluyorsa su olmadan yaşamıyorsa bu meslekte olmadan insanlığın devamı olmaz.”

Ö76: “Benim için ebelik mesleği sonsuzluk gibidir. Çünkü insanlar var oldukça var olacaktır.”

Ebe adaylarının yoğunlaştığı temalardan biri “çok yönlü” (%12,4) temasıdır. Ebe adayları ebelik mesleğinin çok yönlülüğünü ve birden fazla yönüne dikkat çekmişlerdir. Ebelik mesleğinin çok yönlülüğüne dikkat çeken öğrencilerin kullanmış oldukları bazı metaforlar gerekçesi ile aşağıda ifade edilmiştir:

Ö85: “Benim için ebelik mesleği okyanus gibidir. Çünkü içinde sonsuz bilgi ve beceri barındırır.”

Ö61: “Benim için ebelik mesleği matruşka gibidir. Çünkü içini açtığımda daha küçük ve daha derinde daha çok güzellikler çıkmaktadır.”

Ebelik bölümü öğrencilerinin mesleğe ilişkin kullanmış oldukları benzetmelerin en az yoğunlaştığı temalar “yönetici ve koruyucu” (%9,0) ve “gelecek vadeden” (%2,2) temalarıdır. Ebelik mesleğini yönetici ve koruyucu olarak gören öğrenciler kurtarıcı, yönetici, aslan, güvenlik ve korkuluk metaforları kullanmışlardır. Bu tema kapsamında kullanılan bazı metaforlar gerekçesi ile aşağıda ifade edilmiştir:

Ö59: “Benim için ebelik mesleği kurtarıcı gibidir. Çünkü anne ve bebeğin hayatı %90 ona bağlıdır.”

Ö41: “Benim için ebelik mesleği yönetici gibidir. Çünkü tüm doğum eylemini yönetir.”

Ö77: “Benim için ebelik mesleği güvenlik gibidir. Çünkü doğum esnasında oluşabilecek herhangi bir durumda müdahale eder.”

Gelecek vadeden teması ise daha çok ebelik mesleğinin iş garantisine ve parlak geleceğine bağlanmaktadır. Bu tema

altında öğrenciler; altın bilezik ve banka metaforları kullanmışlardır:

Ö68: “Benim için ebelik mesleği altın bilezik gibidir. Çünkü mesleği kimseye beni muhtaç etmeyecektir.”

Ö36: “Benim için ebelik mesleği banka gibidir. Çünkü atası rahatır.”

Tablo 5. Öğrencilerin ebelik mesleğine yönelik sahip oldukları metafor temaları

Temalar	Metaforlar	Metafor Frekansı (f)	Metafor Sayısı (n)	Yüzde (%)
Yol Gösteren	Öğretmenlik (6), Güneş (6), Mum (3), Meşale (3), Ay (2), Işık (2), Pusula (1), Danışman (1), Ufuk (1)	25	9	28.1
Spiritüel	Annelik (6), Melek (4), İlk dokunuş (1), Mucize (1), Yağmur (1), Çiftçilik (1), Doğa ana (1), Rahmet (1) Cami (1)	17	9	19.1
İhtiyaç Duyulan	İlkyardım (2), Duvar (2), Baston (1), Anne yardımcısı (1), Makine (1), Dört kollu çizgi film karakteri (1), Toprak (1), Direk (1), Doğa (1), Ebeveyn (1), Anne desteği (1), Bahçıvan (1)	14	12	15.7
Kadim	Ağaç (5), Su (3), Kelebek (1), İnşaat temeli (1), Sonsuzluk (1), Papatya (1)	12	6	13.5
Çok Yönlü	Okyanus (2), Cerrahlik (1), Kitap (1), Uzun yol (1), Sanat (1), Sınav (1), Nar (1), Matruşka (1), Hemşirelik (1), Albüm (1)	11	10	12.4
Yönetici ve Korucuyu	Kurtarıcı (3), Yönetici (2), Aslan (1), Güvenlik (1), Korkuluk (1)	8	5	9.0
Gelecek Vadeden	Banka (1), Altın bilezik (1)	2	2	2.2
TOPLAM		89	53	100

Ebe adaylarının “ebelik mesleğine” yönelik metaforlarına ilişkin kelime bulutu Resim 2’de gösterilmiştir.

Resim 2. Ebe adaylarının “ebelik mesleğine” yönelik metaforlarına ilişkin kelime bulutu

Tartışma

Metafor yoluyla bireyler nesne ve olguları anlamaya çalışırlar. Ebeliği anlamaya yönelik de çeşitli metaforlar üretilebilmektedir. Hatta ebelik başka olguları anlamlandırabilmek adına metafor nesnesine dönüşebilmektedir. Bu açıdan bakıldığında ebelik ile ilgili ilk metafor “Sokrates’in bir ebe olduğunu düşünün” olarak Platon’un Theaetetus’unda kullanılmıştır. Annesi de ebe olan Sokrates, insanları etrafına toplayarak ebelik sanatını uyguladığını ve onların düşüncelerini serbest bırakarak bilgiyi ortaya çıkardığını söylemiştir (26).

Bu çalışmada da geleceğin sağlık profesyonelleri olacak ebelik bölümü öğrencilerinin “ebe” ve “ebelik mesleği” algılarının metaforlar ile incelenmesi amaçlanmıştır. Metaforlar, tasvir ettikleri anlamın anlaşılmasında bir köprü görevi görerek uygun müdahalelerin belirlenmesini kolaylaştırmaktadır (27).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ebe kavramını açıklarken çok sayıda metafora ihtiyaç duydukları görülmüştür. Ebe metaforları “kutsal”, “ailenin bir üyesi”, “rehber”, “güçlü”, “yardımcı”, “çok yönlü” şeklinde altı kavramsal tema altında toplanmıştır. Uçan Yamaç ve Çetinkaya (2021)’nin ebelik öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada öğrencilerin %25.6’sı ebelik mesleğinin çok kutsal bir meslek olduğunu ifade etmişlerdir (28). Ulrich (2004) tarafından öğrenci ebelerin ilk doğum öykülerinin incelendiği çalışmada öğrenci ebeler ellerini yeni hayatların kutsal yuvaları olarak tanımlamışlardır. Ayrıca, öğrenciler rollerini, kendi gücüyle doğum yapan kadına hizmet olarak görmüşlerdir (29).

Yapılan bir çalışmada, kadınların yaklaşık yarısı ebelerini profesyonellerden çok ailelerine veya arkadaşlarına benzetmişlerdir. “..... orada daha önce hiç tanışmadığım bir arkadaşımın olması gibiydi” şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum ebelik öğrencilerinin ebe’yi ailenin bir üyesi olarak görmesi metaforunu desteklemektedir (30).

Hughes ve arkadaşları (2011) öğrenci ebelerin deneyimlediği iyi ve kötü uygulama için bir metafor olarak “*rehberlik eden eller ve kontrol eden eller vardır*” şeklindeki bir öğrenci alıntısında geçmektedir (31). Çalışmanın sonuçlarında araştırmamızda geçen rehber alt temasına vurgu yapılmaktadır. Sahada çalışan ebelerin öğrenci ebelere rehberlik ettiğini göstermektedir.

Ebelik uygulamaları, gebe kadınların genel refahını sürdürmek için üstlenilen çok çeşitli bakım faaliyetlerini kapsar. Bu, kadınlara antenatal, intrapartum ve postpartum dönemlerde sürekli destek verilmesini, doğumların yürütülmesinden, yenidoğanların bakımından, gebelik ve doğum komplikasyonlarının önlenmesinden ve yönetilmesinden sorumlu olmayı içerir (32). Bu durum öğrencilerin ebe ve ebelik mesleği metaforunu çok yönlü olarak algılamalarının nedeni olarak açıklanabilir. Ebelik sadece doğumla, gebelikle sınırlı değildir. Kadını merkeze alır ve onunla ilgili olan bütün alanları kapsar.

Araştırmaya katılan öğrenciler “ebelik mesleği”ni ise “yol gösteren”, “spiritüel”, “ihtiyaç duyulan”, “kadim”, “çok yönlü”, “yönetici ve koruyucu”, “gelecek vadeden” şeklinde yedi tema altında açıklamışlardır. Kadınlara birlikte olmak, ebelik felsefesi ve pratiğinin temel ilkelerinden biridir. Dünyanın dört bir yanındaki önde gelen ebelik meslek kuruluşlarının açıklamaları, kadınlarla ortaklaşa çalışmanın ve kadın merkezli bakım sağlamanın önemine atıfta bulunmaktadır (33,34,35). Hunter (2002) çalışmasında kadınlara birlikte atfettiği ebelik mesleği ile ilgili bir dizi özellik geliştirmiştir. Bu özellikler bilgi ve profesyonel uzmanlık, duyarlılık, kişisel ilgi, bakım, destek ve rehberlik, tavsiye ve bilgi, güvenilir bir rehber’dir (14). Ebelik mesleği; gebelik, doğum ve doğum sonrası dönemde anne ve bebeğe destek sağlayan, bakım ve danışmanlık içeren bir meslektir. Bu süreçler içerisinde kadınlarla beraber olan yol gösteren kişiler ebelerdir. Mesleğin içinde barındırdığı yol göstericilik metaforu kadınlara, ailelerine danışmanlık, rehberlik yapmasından gelmektedir. Ebe adaylarının mesleği tanımlarken yoğunlaştıkları temalardan biri de “spiritüel” benzetmesidir. Crowther ve Hall (2015) maneviyatı doğumun özü olarak görmektedir (36). Doğum anının kadınlar, sağlık çalışanları ve aileler için son derece anlamlı bir zaman olduğuna şüphe yoktur. Bu bağlamda spiritüellik ile ebelik mesleği arasındaki bağlantı bariz görülmektedir. Doğum olağanüstü boyutlarda yaşanan bir hadisedir. Doğum esnasında annenin yanında olan ebe, rutinin dışında ve doğum anında açığa çıkan spiritüel enerjiye şahit olur (37). Gaskin (2010) yazdığı kitapta spiritüel ebelik “*her doğumun peygamberlerin doğumu kadar kutsal olduğunu kabul eder. Ebelerin işi hem anne hem de çocuğun doğum kanalından canlı ve iyi bir şekilde geçmesi için elinden gelenin en iyisini yapmak ve doğumun kutsallığının korunmasını görmektir*” şeklinde ifade edilir. Ayrıca çalışmada spiritüelite ebelik mesleğinin en önemli araçlarından biri olarak görülmüştür.

Ebelik mesleği yazılı tarihin en eski mesleklerinden biridir (9,13,38) ve bu durum başlangıcı geçmişin derinliklerinde

bulunan anlamı taşıyan kadim bir meslek olduğunu göstermektedir. Bu durum ebelik öğrencilerinin mesleği kadim olarak görmesi metaforunu desteklemektedir. Ebelik mesleğinin kadim olma durumunun kanıtları mitlerde, metinlerde ve sözlü geleneklerde anlatılmıştır. Dolayısıyla bir meslek olarak ebelik tarih boyunca tüm kültürlerde toplumsal bir rol üstlenmektedir (39).

Ebelik mesleği anne ve bebek sağlığını geliştirmede temel bir disiplin olduğu için öğrencilerin ebe ve ebelik mesleği algıları oldukça önemlidir. Bundan sonraki çalışmalarda ebelik mesleğini icra eden ebelerinde metaforlar yoluyla kendilerine ve mesleklerine dönük algı ve tutumları belirlenebilir. Ebelik sürecinde yer alan hastalar ve aileleri, hekimler ve diğer sağlık personelleri ile benzer çalışmalar yürütülerek ebe ve ebelik mesleğine yönelik geniş bir bakış açısının belirlenmesi sağlanabilir.

Etik onam: Araştırma için Mardin Artuklu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’ndan (08.09.2021 tarih ve 2021/8-7) etik onam alınmıştır.

Yazar Katkıları:

Konsept: H.A, Y.Y.

Literatür Tarama: Y.Y., H.A.

Tasarım: H.A., Y.Y.

Veri toplama: Y.Y.

Analiz ve yorum: H.A.

Makale yazımı: Y.Y., H.A.

Eleştirel incelenmesi: Y.Y., H.A.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal Destek: Araştırma kapsamında herhangi bir kurum ya da kuruluştan finansal destek sağlanmamıştır.

Kaynaklar

1. MacDonald ME. The biopolitics of maternal mortality: Anthropological observations from the Women Deliver Conference in Kuala Lumpur. Somatosphere. 2013 [cited 17 December 2022]. Available from: <http://somatosphere.net/2013/the-biopolitics-of-maternal-mortality-anthropological-observations-from-the-women-deliver-conference-in-kuala-lumpur.html/>.
2. Filippi V, Ronsmans C, Campbell OM, Graham WJ, Mills A, Borghi J, et al. Maternal health in poor countries: the broader context and a call for action. Lancet. 2006;368:1535-41.
3. Ronsmans C, Graham WJ. Maternal mortality: who, when, where, and why. Lancet. 2006;368:1189-200.
4. World Health Organization [homepage on the Internet]. Maternal, newborn, child and adolescent health [cited 21 Aug 2022]. Available from: https://www.who.int/maternal_child_adolescent/documents/mothers/en/.
5. Centers for Disease Control and Prevention [homepage on the Internet]. Recommendations to improve preconception health and health care—United States: A report of the CDC/ATSDR Preconception Care Work Group and the Select Panel on Preconception Care. MMWR. 2006;55(RR-06):1-23.
6. Homer CS, Friberg IK, Dias MA, ten Hoop-Bender P, Sandall J, et al. The projected effect of scaling up midwifery. Lancet. 2014;384(9948):1146-1157.
7. Borrelli SE. What is a good midwife? Insights from the literature. Midwifery. 2014;30(1):3-10.

8. Fullerton JT, Thompson JB, Severino R; International Confederation of Midwives. The International Confederation of Midwives essential competencies for basic midwifery practice. an update study: 2009-2010. *Midwifery*. 2011;27(4):399-408.
9. Barrett Litoff J. The midwife throughout history. *J Nurse Midwifery*. 1982;27 (6):3–11.
10. Lay M. *The Rhetoric of Midwifery: Gender, Knowledge, & Power*. 1st press. Rutgers University Press. New Brunswick, USA; 2000.
11. Graf LA. The Midwife’s Tale: An Oral History from Handywoman to Professional Midwife. *Journal of Human Lactation*. 1995;11(3):238-239.
12. Marland H, Rafferty AM. *Midwives Society and Childbirth: Debates and Controversies in the Modern Period*. London: Routledge; 2014.
13. Fahy K. Being a midwife or doing midwifery? *Aust Coll Midwives Incorporated J*. 1998;11(2):11–16.
14. Hunter L: An interpretive exploration of the meaning of being with women during birth for midwives. Doctoral Thesis, San Diego: University of San Diego, 2003.
15. Jordan R, Farley CL. The confidence to practice midwifery: preceptor influence on student self-efficacy. *J Midwifery Women’s Health*. 2008;53(5):413–420.
16. International Confederation of Midwives [homepage on the Internet]. International definition of the midwife; 2017 [cited 28 Oct 2022]. Available from: https://www.international-midwives.org/assets/files/definitions-files/2018/06/engdefinition_of_the_midwife-2017.pdf
17. Kahraman A, Aytekin MŞ, Alparslan Ö. Ebelik Bölümü Öğrencilerinin Doğum Eylemine Yönelik Metaforik Algıları. *Ebelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2021; 4(3), 204-212.
18. Tasdemir R, Cihan OF. Anatomy in the Minds of Health Sciences Undergraduates: A Metaphor Analysis. *Research Square*. 2022. doi.org/10.21203/rs.3.rs-2116324/v1.
19. Durmaz A, Boylu İ. Ebelik ve Diğer Üniversite Öğrencilerinin “Ebe” Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Metaforlar. 1. Uluslararası Anadolu Ebeler Derneği Kongresi, Eskişehir, Türkiye. 20-22 Kasım 2020, ss.1.
20. Aristoteles. *Poetika* (Çev. İ Tunalı). İstanbul: Remzi Kitabevi, 2008.
21. Lakoff G, Johnson M. *Metaforlar hayat, anlam ve dil* (Çev. GY Demir). İstanbul: Paradigma Yayınları, 2005.
22. Goodman N. Ay aydınlığı olarak eğretilme (Çev. MH Doğan). *Kitaplık*, 2003: 65, 71-74.
23. Pawlowski DR, Badzinski DM, Mitchell N. Effects of metaphors on children’s comprehension and perception of print advertisements. *Journal of Advertising*. 1998; 27(2): 83-98.
24. Nesterova S: *Mevlana’nın mesnevi isimli eserinde metaforik anlatımın metafizik boyutu*. Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
25. Yıldırım A, Şimşek H. *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2013.
26. Molander, B. *Socratic Dialogue: On Dialogue and Discussion in the Formation of Knowledge*. Göranson B, Florin M. (eds) *Artificial Intelligence, Culture and Language: On Education and Work*. The Springer Series on Artificial Intelligence and Society. Springer, London.1990
27. Carpenter J. Metaphors in qualitative research: shedding light or casting shadows? *Research in Nursing and Health*. 2008; 31(3): 274–282.
28. Ucan Yamac S, Cetinkaya E. Factors Affecting the Career Choice of Midwifery Students during the COVID-19 Pandemic: A Qualitative Study. *Journal of Midwifery and Reproductive Health*. 2021; 9(3): 2905-2913.
29. Ulrich S. First birth stories of student midwives: keys to professional affective socialization. *Journal of Midwifery and Women’s Health*. 2004;49(5):390-397.
30. Menage D, Bailey E, Lees S, Coad J. Women’s lived experience of compassionate midwifery: Human and professional. *Midwifery*. 2020; 85:102662.
31. Hughes AJ, Fraser DM. "There are guiding hands and there are controlling hands": student midwives experience of mentorship in the UK. *Midwifery*. 2011;27(4):477-483.
32. Hodnett ED, Gates S, Hofmeyr GJ, Sakala C. Continuous support for women during childbirth. *Cochrane Database Syst Rev*. 2013;7:CD003766
33. CAM [homepage on the Internet]. Canadian Association of Midwives Mission and Vision [cited 21 Aug 2022]. Available from: <https://canadianmidwives.org/wp-content/uploads/2019/05/Strategic-Objectives-2019-2021-v5.pdf>
34. ACNM [homepage on the Internet]. Philosophy of the American College of Nurse-Midwives [cited 21 Aug 2022]. Available from: <https://www.midwife.org/ACNM-Library?bid=59&rec=49&cat=2&button=Search>
35. RCM [homepage on the Internet]. High quality midwifery care. London: Royal College of Midwives [cited 21 Aug 2022]. Available from: <https://www.rcm.org.uk/media/2354/high-quality-midwifery-care.pdf>
36. Crowther S, Hall J. Spirituality and spiritual care in and around childbirth. *Women and Birth*. 2015; 28(2):173-178.
37. Gaskin IM. *Spiritüel ebelik* (Çev. Ed. SD Yılmaz, ŞG Sürücü). Ankara: Akademisyen Kitapevi, 2020.
38. Grant JM. The oldest profession. *BJOG: Int J Obstet Gynaecol*. 2002;109(11):xv– xvi.
39. Doherty ME. Midwifery care: reflections of midwifery clients. *The Journal of Perinatal Education*. 2010;19(4): 41-51.